

آیین گشایش بیست و سومین یادروز حافظ

دهد، تا همانگونه که در گذشته‌های تاریخی در قله‌های رفیعی از علم، ادب، تمدن و فرهنگ بودیم در آینده هم به دامنه سقوط نکنیم.

او ادامه داد: روزگار ما متأثر از نگاه‌هایی است که برگرفته از مکاتب فلسفی مبانی مبتنی بر شک در اروپا و آمریکا است.

آیت‌الله دژگام با بیان اینکه پارادایم کار در فعالیت ادبی و هنری حافظ به لحاظ معرفت‌شناسی بر این قرار گرفته که حق را می‌توان شناخت و باید آن را شناخت و به آن پایبند بود، گفت: اگر اشعار حافظ را در فضای فلسفه‌ی مبتنی بر شک بررسی کنیم، به تفسیر متفاوتی خواهیم رسید.

نماینده‌ی ولی فقیه در فارس با تأکید بر اینکه باید بدانیم که با کدام بستر و کدام رویکرد می‌خواهیم برای جهان صحبت کنیم، گفت: دین اسلام، دین سخت‌گیرانه‌ای نیست و قرآن صراحتاً می‌فرماید که خدا می‌خواهد تخفیف دهد و آسان بگیرد؛ از همین رو بنا نیست که پس از کشف حقیقت با دیگران به‌گونه‌ای رفتار کنیم که نتوانند زندگی کنند، بلکه باید برعکس باشد. ایشان ادامه داد: حافظ در شعرش می‌گوید «آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است، با دوستان مروت با دشمنان

ارشاد اسلامی، برای خوشامدگویی به میهمانان حافظ به جایگاه رفت. سپس آیت‌الله دژگام، نماینده‌ی ولی فقیه در استان و امام جمعه‌ی شیراز، در این مراسم سخنرانی کرد.

تجلی کرامت انسانی مورد تأکید اسلام در اشعار حافظ

ایشان با بیان این مقدمه که اسلام به دنبال توسعه‌ی کرامت انسانی است، گفت: در روش و منش حافظ این ویژگی به خوبی مشاهده شده و در اشعارش این مهم جلوه‌گری دارد، اشعاری که بازتاب سخنان پیامبر (ص) و اسلام است.

وی با اشاره به نگاه حافظ به معرفت‌شناسی و قدرت انسان در دریافت حقایق با اقتباس از احادیث پیامبر اسلام (ص)، گفت: باید چارچوبی تعیین شود که چگونگی ادامه‌ی راه حافظ را نشان

آیین گشایش بیست و سومین مراسم یادروز حافظ شیراز، شامگاه ۱۹ مهرماه ۱۳۹۸، با حضور جمعی از مسئولان کشوری و استانی، صاحب‌نظران، اندیشمندان، ادیبان، فرهنگوران و دوستان اهل راز، در جوار آرامگاه او برگزار شد.

مراسم یادروز حافظ، از نخستین سال تأسیس مرکز حافظ‌شناسی و به دنبال آن، نام‌گذاری ۲۰ مهرماه در تقویم رسمی جمهوری اسلامی ایران به نام «حافظ»، همه‌ساله در شیراز و همزمان در دیگر شهرهای مهم ایران و جهان برپا می‌گردد.

در مراسم امسال نخست، آقای صابر سهرابی، مدیرکل اداری فرهنگ و

مدارا»، مسلمانان با زبان سخن پیامبر (ص) و فرهنگ دینی است که در اشعار حافظ جلوه‌گر شده است.

وی تصریح کرد: در فرآیند کشف حقیقت به تناسب استفاده از ابزار، گاهی بین خودمان اختلافاتی ایجاد می‌شود و این دعوی درازدامن بین طریقت و شریعت، بین عقل و دل، اگر بنا باشد روزی به پایان برسد؛ باید آن روزی را فرض کنیم که فلسفه‌ی ما به اوجی رسیده باشد که عقل و نقل را کنار هم بگذاریم.

در ادامه‌ی این آیین، دکتر کاووس حسن‌لی مدیر مرکز حافظ‌شناسی و کرسی پژوهشی حافظ، برای خیرمقدم

به حضاران، به جایگاه رفت. ایشان ضمن خوشامدگویی به میهمانان، با بیان این مقدمه که امسال، دویستمین سال تألیف «دیوان شرقی - غربی» شاعر آلمانی «ولفگانگ فن گوته» است، با خواندن فرازهایی از دیوان شرقی - غربی گوته به تأثیرپذیری این شاعر بزرگ آلمانی از حافظ پرداخت. ایشان به حضور «دکتر علی رجایی»، نماینده‌ی مرکز حافظ‌شناسی، در مراسم بزرگداشت گوته که در مردادماه سال جاری در شهر وایمار آلمان برگزار شد، اشاره کرد و سپس با بیان اینکه یکی از راه‌های شناخت حافظ دوستان در غرب، به واسطه‌ی دیوان شرقی - غربی گوته است، گفت: در این اثر بر ضرورت همراهی غرب و شرق تأکید می‌شود که گوته به حافظ می‌پردازد.

رونمایی از مجموعه‌ی یازده جلدی «دوسده سخنوری» و اعطای جایزه‌ی «برنده‌ی کتاب سال حافظ»

دبیر علمی بیست‌وسومین یادروز حافظ در ادامه به دو اثر در پیوند با حافظ اشاره کرد. ایشان با اشاره به رونمایی از مجموعه‌ی ۱۱ جلدی «دوسده سخنوری» که به همت تعدادی از ادبا و استادان دانشگاه‌های کشور، طی دو سال گذشته، منتشر شده است، توضیح داد: وقتی موضوع سریال «خورشیدهای سه‌گانه» به شکل ۹۰ قسمتی مطرح شد،

بیش از ۴۰ نفر به شکل مستقیم در تدوین این دانشنامه‌ی ۱۱ جلدی مشارکت داشتند و در نهایت این مجموعه به همت نشر خاموش منتشر شده است.

مدیر مرکز حافظ‌شناسی سپس به کتاب ۴ جلدی «دانشنامه‌ی حافظ و حافظ پژوهی»، به سرپرستاری استاد «بهالدین خرمشاهی» اشاره کرد و توضیح داد: این کتاب که در ۱۷۰۰ مدخل و مقاله و بیش از ۲۶۰۰ صفحه تدوین شده است؛ براساس داوری مشاوران علمی مرکز حافظ‌شناسی و کرسی پژوهشی حافظ، ارزش این را داشته که

به عنوان «کتاب سال حافظ» معرفی شود.

پس از گزارش دکتر حسن‌لی از این دو اثر در پیوند با حافظ، از مجموعه‌ی ۱۱ جلدی دوسده سخنوری، با حضور دکتر سیدعباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و دکتر منصور رستگار فسایی، دانشمند نمونه‌ی جهان اسلام و دیگر مسئولان استان رونمایی شد و جایزه‌ی برنده‌ی «کتاب سال حافظ» به دکتر عارف خرمشاهی (فرزند و نماینده‌ی استاد بهاءالدین خرمشاهی) اعطا گردید.

عشق، گوهری ترین سرمایه‌ی انسان از نگاه حافظ

پس از مراسم رونمایی کتاب و اعطای جایزه‌ی کتاب سال، دکتر عنایت‌الله رحیمی، استاندار فارس در جمع حافظ‌دوستان سخن گفت. ایشان در

پیشنهاد پژوهش این سریال را به مرکز دادند، اما من ترجیح دادم متنی تهیه کنم که یک‌بارمصرف نباشد و طرحی تازه رخ دهد؛ نتیجه اینکه با بهره‌گیری از توان همکاران دیگر و با سفارش تألیف به آن‌ها زمینه‌ی تولید اثری مستقل و تازه را فراهم آوردیم تا این آثار هم متن‌هایی مناسب برای تدوین فیلم‌نامه و ساخت این سریال باشند و هم مرجعی جامع برای هرگونه تحقیق و بهره‌برداری دیگر که به این موضوعات در آینده مربوط می‌شوند. از آنجاکه قرار بود این سریال درباره‌ی سعدی، حافظ و خواجه ساخته شود، باید قرن هفتم و هشتم را می‌کاویدیم و در قالب کتاب‌هایی مدون ارائه می‌دادیم که اگر سازندگان این فیلم از تصمیم خود منصرف شدند، اثری ارزشمند به یادگار بماند.

به‌گفته‌ی دکتر حسن‌لی، سرپرستار و ناظر علمی مجموعه‌ی دوسده سخنوری،

مقدمه‌ی بیانات خود، گفت: بی‌گمان سخن از حافظ، در حقیقت سخن از ارزش‌های ماندگار میراث معنوی اندوخته‌های تاریخی و فرهنگی یک تمدن بزرگ است که در آن کرامت انسانی و کمال مطلوب او با شیواترین شیوه ترسیم می‌شود، تا کاروان تاریخ بدون راهنمایان راه‌بلد، در پیچ و خم حیات سرگردان نشوند.

استاندار فارس با اشاره به اینکه این مراسم، یادروز ابرمردی ابدی و ادبی است که قرن‌هاست واژه به واژه‌ی شعرش، زینت‌بخش جان و روان، ذهن و زبان، بیان و بنان و آرایه‌ی انجمن‌ها، مدرسه‌ها، دانشگاه‌ها، محراب‌ها، منبرها، کتاب‌ها و کلاس‌ها است، گفت: رازی در این کلام نهفته که از ملک تا ملکوت حافظ را محرم راز قرار داده است.

وی با اشاره به موضوع محوری یادروز حافظ امسال یعنی «حافظ و انسان» که از سوی مرکز حافظ‌شناسی، برای نشست‌ها و پژوهش‌های یادروز تعیین شده است، ادامه داد: در نگاه حکمت‌آمیز حافظ، عشق گوهری‌ترین سرمایه‌ی انسان است و حافظ همواره از منظر عشق به انسان می‌نگرند و باز هم این عشق است که به او می‌آموزد تا آدمی در تنگنای زندگی، همیشه راهی برای برون‌رفت از دشواری‌ها داشته باشد.

دکتر رحیمی تأکید کرد: حافظ آسایش دو گیتی را در مراقبت و مدارا می‌بیند و می‌گوید «آسایش دو گیتی، تفسیر این دو حرف است / با دوستان مروت با دشمنان مدارا». وی افزود:

براستی اگر امروز از سوی همگان، عاشقانه و حافظانه به هستی نگاه می‌شد و اندیشه‌ها، مکتب‌ها و مذهب‌ها به این درک صمیمانه و دوستی‌مدارانه عنایت داشتند، چه جهان دل‌انگیزی ماوای انسان و انسانیت می‌شد و در آن صورت چه دشمنی‌ها که به دوستی‌ها و بدل می‌گشت و چه جنگ‌ها و چه تیغ‌ها که در درقلاب صلح پنهان نمی‌شد.

نماینده‌ی عالی دولت در استان با اشاره به اینکه بشر امروزه، بیش‌از هر زمانی نیازمند عقلانیت، معنویت و عشق‌ورزی است و بدون توجه به ارزش دوست‌داشتن، شوربختانه آتش نفرت و خونریزی و شکاف و شقاوت شعله‌ورتر می‌شود، افزود: برآوردن این حاجت قطعا به دست ادیبان و هنرمندان و فرهنگ‌گورانی است که از حافظ و سعدی می‌آموزند و با چراغ و آینه محفل‌افروز خانواده و اجتماع می‌شوند.

دکتر رحیمی، ادامه داد: درنگاهی دیگر به شعر و اندیشه‌ی حافظ، کرامت انسانی در افق دید و باور او نمایان می‌شود و جایگاهی بس رفیع می‌یابد. وی با بیان اینکه چرا انسان‌ها، به ویژه داعیه‌داران و مدعیان آزادی و اخلاق می‌کوشند تا بشریت از سرچشمه‌های فضیلت فرهنگ عرفان‌رواداری، خوشبینی، زیبااندیشی و صلح‌بی‌بهره باشد و مروج سخت‌کوشی و جهل مقدس گردد، افزود: ریاستی‌زنی حافظ نشان‌دهنده‌ی یکی از کلیدی‌ترین عناصر برای رمزگشایی از فلسفه‌ی اخلاق‌گرایی است.

استاندار فارس گفت: جامعه‌ی بشری آن زمان آسمانی و آزمائی می‌شود که اخلاق در آن بیش‌ترین رشد را داشته باشد و ای بسا که ظاهر اجتماع و آثار طاعات و عبادت آراسته باشد، اما باطن آن از ارزش و اخلاق و سجایای معرفتی و رفتار‌گرایی تهی باشد و این یعنی دورشدن از همان دین و آیینی که پیامبران از جمله پیامبر مکرم اسلام (ص) به دنبالش بودند. او گفت: در این جایگاه پرتراوت که زیارت‌گه زندان جهان است باید به طراوت معرفت و زیبایی عشق و دلربایی معنویت و والایی اخلاق و گره‌گشایی شعر و ادب ایمان بیاوریم و با

تمام وجود دریابیم که پس از قرن‌های قرن، کسی هنوز محبوب دل‌ها هست که عشق‌ورزی را برای انسان به ارمغان آورده است و کسی می‌تواند مرزهای تاریخی جغرافیایی فکری و مذهبی را در نوردد که اندیشه‌اش از تعصب خامی نژادپرستی، ریاورزی و ظاهرسازی پاک و میراست.

حافظ منادی فرهنگ اسلامی و اخلاقی

در ادامه، دکتر جمشید جعفرپور، رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی نیز در این مراسم سخن گفت. وی با بیان اینکه راز ماندگاری حافظ، بیان فطریات زندگی بشر است، گفت: حافظ هویت و فرهنگ یک ایرانی مسلمان است که نه در زمین، بلکه در عرش هم از اشعار او استقبال می‌شود. او افزود: حافظ منادی فرهنگ اسلامی و اخلاقی است و امروز بیش‌تر به اشعار او نیازمند هستیم.

رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس گفت: هنر حافظ بجز از لحاظ صنعت شعر که در اوج فصاحت و بلاغت است؛ قابلیت بی‌نظیر چندلایگی و تحمل تفسیر متعدد و تاب‌آوری برداشت‌های متنوع و گاه متضاد است. وی افزود: دوران سیاسی، اجتماعی و فرهنگی پرتلاطم قرن هشتم سبب شد حافظ زبان رمزآلود و پرابهام و ابهام را اختیار کند تا هرکس به فراخور درک خود از آن بهره برد. او ادامه داد: در زمان حافظ، برخی شریعت را وسیله‌ی دستیابی به مطامع دنیوی قرار دادند، اینکه بخش اعظمی از اشعار حافظ در مزمت زهد

خامی را تولید می‌کند که مخاطب این معنای خام را فرآوری می‌کند، حافظ در لابه‌لای کلماتش نقطه‌چین‌های فراوان دارد که مخاطب، با پرکردن آن احساس می‌کند با حافظ شاعرانگی می‌کند.

وی در ادامه به جایگاه حافظ در حافظه‌ی جهانی نیز اشاره کرد و گفت: حافظ در حافظه‌ی ایرانی داوم دارد. از وقتی که حافظ به حافظه‌ی جهانی منتقل می‌شود، تداوم‌آشنایی را همراه خواهد داشت. البته ملت‌های مختلف در زمان‌های مختلفی با حافظ پیوند یافتند.

دکتر صالحی به تأثیرپذیری گوته از حافظ نیز پرداخت و گفت: اروپا و غرب از قرن ۱۷ با حافظ آشنا می‌شوند. امروز شاهد دویستمین سالگرد انتشار دیوان «غربی-شرقی» گوته هستیم، این کتاب که در سال ۱۸۱۹ تألیف شده است، در دوره‌ی جوانی «ولفگانگ فون گوته» نوشته نشده، بلکه در دوران پختگی او، در ۶۵ سالگی به زیور طبع آراسته شده است. ایشان تأکید کرد: گوته در گسترش نگاه جهان به حافظ، نقش بسزایی داشته است.

حسن ختام آیین گشایش بیست‌وسومین یادروز حافظ، اجرای حافظ‌خوانی و مناجات‌خوانی محمد معتمدی و نی‌نوازی بود.

ایرانی‌هاست، چه اکسیری است که حافظ دارد که می‌تواند بیش از شش و نیم قرن مردم ایران را اینگونه با خود همراه و هم‌نفس کند؟

وی افزود: به نظر می‌آید حافظ، به خودآگاهی ما کمک می‌کند، تن‌آگاهی و کالبدآگاهی سهل و آسان است و با در کنار آینه‌ای ایستادن یا به آزمایشگاهی رفتن این کار میسر می‌شود، اما خودآگاهی کار راحتی نیست؛ بلکه کاری بسیار دشوار است. حافظ به ما کمک می‌کند خودمان را در آینه‌ی او ببینیم، بشناسیم و کشف کنیم. ایشان ادامه داد: اینجاست که با حافظ خط ارتباطی پیدا می‌کنیم؛ چون از طریق او می‌توانیم نقبی به درونمان بزنیم و چراغی به باطنمان بکشاییم.

دکتر صالحی سپس با بیان اینکه ما در طی این ۲۴ قرن در معبر دردها و رنج‌ها بوده و هستیم، ادامه داد: حافظ سنگ صبور رنج‌ها و دردهای مردمان بوده و هست و ما در شعر حافظ دردها و رنج‌هایمان را می‌سراییم، آرامش می‌گیریم و امید پیدا می‌کنیم.

وی گفت: دیگر راز ماندگاری حافظ این است که او تنها یک شاعر نیست؛ بلکه او یک رسانه با ویژگی نقادی است، نقدهایی که مربوط به یک دوره‌ی تاریخی نیست و فراتاریخی و اجتماعی است و از این رو در هر دوره‌ای به حافظ می‌توان مراجعه کرد و از او به‌عنوان منتقد مصلح اجتماعی ارتباط برقرار کرد.

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی ادامه داد: حافظ به‌عنوان یک مصلح اجتماعی، همراه با جامعه‌ی ما قرن‌های متوالی بوده و تداوم یافته است. حافظ انتقال‌دهنده‌ی معنا نیست، حافظ حتی مولد معنا هم نیست، حافظ معنای

ریاحی و کاسب‌کاری دینی است از شرایط اجتماعی آن زمان ناشی می‌شود. دکتر جعفری‌پور تأکید کرد: حافظ را بزرگ می‌دانیم و برای تعمیر این آرامگاه کوشش می‌کنیم؛ اما باید تعمیرکار ارزش‌هایی باشیم که حافظ آن را نداد می‌دهد.

حافظ یک رسانه‌ی منتقد فراتاریخی است

پایان بخش سخنرانی‌های آیین گشایش بیست‌وسومین یادروز حافظ، سخنرانی دکتر عباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی بود.

دکتر صالحی با این مقدمه که حافظ را از زاویه‌های مختلف می‌توان مورد توجه قرار داد، این پرسش را مطرح کرد که چرا حافظ این مقدار و این میزان در حافظه‌ی مردمی ما زنده و باطراوت است؟ او گفت: شش و نیم قرن از زمان انتشار دیوان حافظ می‌گذرد، اما هنوز حافظ تروتازه است. وی تأکید کرد: حافظ مردمی‌ترین شاعر ایرانی است و در حافظه‌ی مردم ایران چون گل بهاری باطراوت است.

ایشان ادامه داد: هنوز که هنوز است در حوزه‌ی نشر و انتشار دیوان حافظ، هر سال ده‌ها دیوان با تیراژهای مختلف، منتشر می‌شود و فضای مجازی نیز مجال‌های جدیدی برای مراجعه به دیوان حافظ ایجاد کرده است.

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی گفت: کمتر ایرانی است که چند بیت و چندین غزل از حافظ را به خاطر نداشته باشد، حافظ کنار طاقچه و کنار سفره‌ی عید و یلدا در متن زندگی و حاشیه‌ی ما